

Digitale verktøy i skolen

Skolen har lenge ligget langt bak i bruk av digital teknologi, men de siste årene har digitaliseringen av skolen for alvor skutt fart. Digitale verktøy har utvidet mulighetene for undervisning og læring. Samtidig ser vi også at mangel på digitale ferdigheter og hvordan disse verktøyene kan anvendes i undervisningen i mange tilfeller kan føre til mer stillesitting, individuelt arbeid og tradisjonell klasseromsundervisning. Dette har skapt en stor debatt om hvilken plass digitale verktøy skal ha i norske klasserom, når det skal innføres, samt hvilke ressurser og reguleringer som må på plass for at bruken skal være kvalitetssikret og trygg.

Sentralt i SVs skolepolitikk står tillit til de ansatte, herunder skolens og lærerens metodefrihet. Profesjonsfellesskapet og den enkelte lærer skal velge hvordan opplæringen legges opp og hvilke verktøy som tas i bruk på den enkelte skole og i det enkelte klasserom. Lærere skal ha stor metodefrihet i eget klasserom, men den enkelte lærer skal ikke måtte stå alene i alle valg og beslutninger.

De digitale ferdighetene må styrkes

Oslo SV vil legge til rette for mer praktisk og variert undervisning. Digitale enheter i opplæringen har potensial for å gi flere og varierte verktøy til bruk i undervisning. Riktig bruk kan gjøre undervisningen mer motiverende og frigjøre ressurser fra læreren. Blant annet tyder noen studier på at det kan være positivt for utviklingen av skriveferdigheter at de minste barna øver på å skrive både på skjerm og med penn og papir.

God og trygg bruk av digitale verktøy i skolen handler i stor grad om hvordan digitale verktøy brukes. I mange år har fokuset vært på å øke bruken av digitale verktøy i skolen, med en forventning om at dette skal bringe med seg fornyet pedagogisk praksis. Studier gjort i norske klasserom viser at dette ikke nødvendigvis stemmer. For at nye verktøy skal styrke undervisningen, må læreren være rustet til å anvende verktøyene. Lærerne må sikres nødvendig kunnskap om hvordan ulike digitale verktøy best kan anvendes til pedagogiske formål, og hvordan de kan styrke elevenes digitale ferdigheter.

Det er heller ikke slik at barn og unge utvikler digital kompetanse bare de er nok på skjerm. Forskning gjort i norske klasserom viser at skoler hvor elevene kurses i bruk av grunnleggende digitale programmer erfarer at elevene i stor grad bruker digitale verktøy på læringsfremmende måter til å løse oppgaver, mens det samme ikke kan sies for elever for øvrig. Det må være en selvfølge at elevene får opplæring i digitale enheter og programmer som de selv må bruke i undervisning og læring. Lærerne må få bedre tilgang på metoder og verktøy som styrker elevenes digitale ferdigheter.

Det er dyrt å drifte en skole, og alt for mange pedagogiske vurderinger blir i dag styrt av skoleøkonomien. Lisenser for digitale læremidler er ofte langt billigere enn nye klassesett med fysiske lærebøker, og skoler kan da føle seg presset til å velge digitalt heller enn fysisk for å for eksempel sikre nok årsverk i lærerstaben. Oslo SV mener skolene må ha tilstrekkelige ressurser til å ta valg om bruk av læremidler grunnet i deres faktiske behov. Læreren må ha reell metodefrihet og ta del i prosessene omkring innkjøp og valg av fysiske og digitale læremidler. Det må være nok ansatte slik at lærerkollegiet har tid til læring og samarbeid i lærerkollegiet.

Dagens innkjøpsordning, hvor skoleeierne (kommuner og fylkeskommuner) selv har ansvaret for anskaffelsen av digitale enheter og systemer fører til store forskjeller mellom skoleeierne

mulighet til å forhandle gode avtaler med leverandører. Som skoleeier er det ressurskrevende å ha den nødvendige kompetansen til å gjennomføre gode konsekvensutredninger, forhandle gode databehandlingsavtaler med leverandører, eller følge opp skolenes arbeid med å ivareta elevenes personvern. Oslo SV mener at nasjonale myndigheter må ta en større del av ansvaret når det kommer til kvalitetssikring av- og forhandling om digitale enheter og programvarer.

Oslo SV mener at:

- digitale ferdigheter må bli en del av lærerutdanningen og lærerne må få opplæring i digitale verktøy og hvordan å styrke elevenes digitale ferdigheter.
- innkjøps- og anskaffelsesordningene for digitale enheter og programvarer må endres slik at nasjonale myndigheter har ansvar for å kvalitetssikre enhetene og programmene som tas i bruk i norske klasserom. Samtidig bør flere av avgjørelsene omkring hvilke enheter og programmer som brukes tas på den enkelte skole. Det bør også vurderes om ansvaret for å forhandle kontrakter med leverandører bør flyttes til Utdanningsdirektoratet for å motvirke regionale forskjeller forårsaket av varierende administrative ressurser blant skoleeierne.
- skolene må sikres gode rammevilkår for å kunne kjøpe inn læremidler av god faglig kvalitet. Økonomi skal ikke stå i veien for å kunne tilby både digitale og analoge læringsressurser.
- lærerne må i større grad involveres i beslutninger om anskaffelser av digitale verktøy og systemer.

Vi trenger et leseløft i norsk skole

Den nye PIRLS- undersøkelsen viser at norske tiåringer leser mindre enn for fem år siden, og Norge ligger langt under det internasjonale gjennomsnittet for leselyst blant barn. I flere sammenhenger pekes det på digitaliseringen av samfunnet som en mulig delvis forklaring på dette. Forskningen viser at norske elever leser mer overfladisk når de leser på skjerm uten å selv være klar over dette. Oslo SV er opptatt av at bruk av digitale enheter i undervisningen ikke hindrer god utvikling av elevenes leseferdigheter og konsentrasjon. Skolene må derfor sikres nok ressurser til å kunne tilby elevene analoge ressurser som trengs for å sikre optimal leseopplæring. Tilgang på variert litteratur er helt sentralt for at barn og unge skal utvikle leselyst. Derfor mener Oslo SV at alle skoler må ha tilgang på et skolebibliotek.

Oslo SV mener at:

- alle skoler i Oslo skal ha et skolebibliotek.
- Oslo kommune må få en egen lesestrategi som skal bidra til økt leselyst, med ulike tiltak for alle aldersgrupper.
- det må bevilges mer penger til en nasjonal lesestrategi for barn og unge i statsbudsjettet.
- elever med lese- og skrivevansker må få tilgang til digitale verktøy som støtter skolens arbeid med å tilrettelegge undervisningen.

Trygg skjermbruk, personvern og medvirkning

De fleste digitale enhetene og systemene som brukes i skolen leveres av private, ofte kommersielle, aktører. Leverandørene samler inn mye data og personopplysninger om elevene som bruker tjenestene deres. Det er lite kunnskap om hvordan disse dataene lagres, og hvorvidt de brukes til salg og andre kommersielle formål. Oslo SV mener at nasjonale myndigheter må ha en mer aktiv politikk for å sørge for at elevens personvern beskyttes, og at

skolene og skoleeierne gis den nødvendige kompetansen og de nødvendige ressursene for å kunne ta gode avgjørelser om hvordan de skal behandle elevens personopplysninger.

Det er også et problem at mange elever føler seg overvåket og utrygge på hvilken informasjon læreren har tilgang på og som samles inn om deres databruk gjennom programmene de bruker. Oslo SV mener at elever og foreldre må få informasjon og kontroll over hvilke data som lagres av dem, og at skolen eller andre aktører ikke skal kunne innhente unødvendige opplysninger om elevenes databruk.

Skolen har et ansvar for å skjerme elevene for skadelig innhold. Oslo SV mener en løsning med hvitliste, der skolene velger inn programmer, nettsider og apper, gir de tryggeste rammene for bruk av digitale verktøy. Filtre må være gode og til enhver tid oppdateres. Skolen har et ansvar for å sørge for at aldersgrenser på nettsteder og programmer overholdes i undervisningen. Opplæringsloven slår fast at skolen skal være reklamefri. Dette må ligge til grunn og håndheves strengt også når det gjelder digitale verktøy.

De beste løsningene i skolen blir til gjennom demokratiske beslutningsprosesser og medvirkning. Oslo SV mener at elever og foreldre må involveres i arbeidet med digital praksis på skolen. For de minste barna er det særlig viktig at foreldre opplever at de får god informasjon og inviteres til dialog om bruk av digitale læringsverktøy. Innføringen av styringssystemet Jamf-parent for nettbrett i Osloskolen er et steg i riktig retning, og det er viktig at skolen sørger for at foreldrene får god veiledning i hvordan dette verktøyet kan anvendes. Skoleledelsen må samarbeide med elevrådet og legge til rette for et godt skole-hjem-samarbeid.

Oslo SV mener at:

- regjeringen må utarbeide et nasjonalt regelverk for å beskytte barns personvern i møte med skolen og andre offentlige myndigheter.
- Utdanningsetaten skal jevnlig kurse skolens ansatte i personvern knyttet til digitale læringsverktøy.
- alle digitale verktøy og programmer som brukes i skolen skal være fri for reklame og skadelig innhold.
- det må utarbeides nasjonale filtre som sikrer at alle skoler har tilgang på verktøy som skjermer elevene for skadelig innhold.
- elevene må sikres informasjon om hvilke person- og brukerdata skolen har tilgang til, og må ha mulighet til å reservere seg mot behandling av personvernopplysninger.
- foreldrene må få god informasjon om hvordan digitale verktøy brukes i undervisningen i barneskolen, herunder det pedagogiske formålet, samt hvordan barnas trygghet og personvern blir ivaretatt.
- Utdanningsetaten må utarbeide en veileder for hvordan lærerne kan snakke med foreldre om skjermbruken i skolen og informasjonsmateriell som skolene kan tilby foreldre.
- elevene skal få informasjon om hvordan personvernet deres ivaretas og hvilken informasjon om deres databruk skolen har tilgang til.
- Foreldre skal informeres når digitale enheter sendes med elevene hjem i barneskolen.
- Skolene skal ta initiativ til løpende dialog med foreldre om bruken av digitale verktøy i hjemmearbeidet. Det skal være en forutsetning at foreldre på barne- og ungdomsskolen har tilgang til foreldrekontroll-apper som f.eks. Jamf-parent for at digitale enheter sendes med hjem. Den enkelte skole skal ha ansvaret for at alle foreldre er kjent med disse appene og hvordan det brukes. I tillegg skal

Utdanningsetaten, i samråd med lærere, elever og foreldre, gjøre en gjennomgang av behovet for- og innretningen av retningslinjer for digitale verktøy i hjemmearbeidet.

- Utdanningsetaten må gjennomføre en evaluering av én-til-én-dekningen i Osloskolen og om hvorvidt denne skal fortsette å gjelde for alle trinn.

Kunstig intelligens i skolen

KI er et relativt nytt som et tilgjengelig verktøy for allmennheten, men er allerede fullt i bruk i den norske skolen i dag. Et flertall av unge oppgir at de bruker KI til skole, studier og jobb, og lærere forteller at KI byr på undervisning- og vurderingsutfordringer. Mangel på nasjonale føringer og veiledere har ført til at det er store forskjeller på hvordan KI anvendes i forskjellige kommuner. Mens noen av de store kommunene har utviklet egne ressurser, herunder Oslo, er det andre som mangler kunnskap og ressurser til å gjøre det samme. Ulik grad av ressurser og kompetanse knyttet til KI blant lærere fører til ulike regler og praksis, som kan oppleves både urettferdig og forvirrende for elever.

Oslo SV er uenig med regjeringen om at det ikke trengs nasjonale føringer, og vil jobbe for at det innføres et nasjonalt regelverk for bruk av kunstig intelligens i skolen. Et slikt regelverk vil sørge for at alle elever, uavhengig av hvor de bor, får tilgang til de samme kvalitetssikrede KI-verktøyene. I tillegg må det tas et større nasjonalt ansvar for å utvikle kompetansen til lærere og skoler, slik at de er i stand til å bruke KI på en pedagogisk og etisk forsvarlig måte.

I denne sammenhengen er det også avgjørende at personvernet til elever opprettholdes. I skoleundervisningen skal det kun benyttes KI-verktøy som er designet med hensyn til personvern. Dette betyr at elevenes data ikke lagres eller misbrukes, og at de er i tråd med gjeldende personvernlover og forskrifter.

Høsten 2023 tok Osloskolen et viktig steg ved å innføre en egen chatbot, som et alternativ til de kommersielle tjenestene. Denne chatboten er spesielt utviklet for sikker bruk i skolen og lagrer ikke personopplysninger. Dette gir lærere og elever en trygg måte å utforske og bruke kunstig intelligens på, uten risiko for brudd på personvern, og sikrer at alle elevene har lik tilgang til KI-tjenester uavhengig av personlig økonomi.

Oslo SV mener at:

- lærerne må sikres god opplæring og ressurser om hvordan de kan bruke KI-verktøy i skolen.
- alle elever må få undervisning i kritisk og riktig bruk av kunstig intelligens.
- regjeringen må ta initiativ for at det utvikles gode verktøy for å kunne regulere og styre bruken av KI i skolen, herunder godkjente plagiatkontroller.